

1991-12-01

ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การ ความรู้สึกว่าเหนือ ความทนทานกับความสามารถในการปฏิบัติงานของ พยาบาลประจำการโรงพยาบาลสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

อัมเรศน์ ชาวสวนกล้วย

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cuns>

Part of the [Nursing Commons](#)

Recommended Citation

ชาวสวนกล้วย, อัมเรศน์ (1991) "ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การ ความรู้สึกว่าเหนือ ความทนทานกับความสามารถในการปฏิบัติงานของ พยาบาลประจำการโรงพยาบาลสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย," *Journal of Nursing Science Chulalongkorn University (วารสารพยาบาลศาสตร์)*: Vol. 3: Iss. 3, Article 6.

DOI: 10.58837/CHULA.CUNS.3.3.6

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cuns/vol3/iss3/6>

This Original article is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Nursing Science Chulalongkorn University (วารสารพยาบาลศาสตร์) by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

บทความวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การ ความรู้สึกว่าเหตุ ความทนทานกับความสามารถในการปฏิบัติงานของ พยาบาลประจำการ โรงพยาบาลสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

อัมเรศน์ ชาวสวนกล้วย*

ผลของความเครียดและความเหนื่อยหน่ายจากปัจจัย 14 ปัจจัย คือ ปัญหาครอบครัว อายุระดับในการรับราชการ รายได้ของพยาบาล โรงพยาบาลที่สังกัด ปริมาณงานที่พยาบาลต้องรับผิดชอบ การประสานสามัคคี อุปกรณ์อำนวยความสะดวกมีน้อย การห่างเหินจากครอบครัว ความภาคภูมิใจในการเป็นพยาบาล ความพอใจในงานที่ทำ การรับคำสั่งตามลำดับชั้น และปริมาณงานมีมาก ซึ่งเป็นผลสรุปจากการวิจัยที่ต่อเนื่องกันของพยาบาลประจำการ ตั้งแต่ ปี 2527-2532 โดยจะส่งผลกระทบต่อทั้งระบบร่างกายจิตใจและการปฏิบัติงานกิจกรรมของพยาบาล ซึ่งก็คือความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการด้วย มีหลักฐานที่พอจะสรุปอ้างอิงได้ถึงผลที่เกี่ยวข้องกันคือ ผลการประชุมพยาบาลแห่งชาติครั้งที่ 6 พ.ศ. 2522 พบว่า ปัญหาของการทำงานของพยาบาลคือ ขาด

เจ้าหน้าที่ในการให้การพยาบาลกับผู้ป่วยอย่างเพียงพอ มีความขัดแย้งเกิดขึ้นในกลุ่มพยาบาลเอง เช่น พยาบาลรุ่นพี่กับพยาบาลใหม่ และความขัดแย้งระหว่างแพทย์กับพยาบาล แต่ลักษณะของการให้บริการพยาบาลในโรงพยาบาลสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยจะต้องปฏิบัติงานท่ามกลางผู้เจ็บป่วยที่มีปัญหาซับซ้อนตลอดเวลา ซึ่งสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นนี้มีผลต่อจิตใจและความรู้สึกนึกคิดของพยาบาลประจำการในหลายๆ ด้าน และมีผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกในการปฏิบัติงานด้านบริการพยาบาล โดยขีดความสามารถในการปฏิบัติงานและประสิทธิภาพของงานนั้นขึ้นกับองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ ความรู้ ศิลปะการนำความรู้มาใช้ ความเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์ โดยแสดงออกเป็นทักษะในการปฏิบัติงาน 6 ด้าน คือ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการติดต่อสื่อสาร การเป็นผู้นำ การวาง

* พยาบาลประจำการ ห้องผู้ป่วยหนักศัลยกรรมประสาท โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ วิทยาลัยนพเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพยาบาล รองศาสตราจารย์ ดร.จินตนา ยูนิพันธุ์ อาจารย์ที่ปรึกษา

แผนและประเมินผลการพยาบาล การสอนผู้ป่วย ญาติและการให้ความร่วมมือ การดูแลในระยะวิกฤต และการพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ ความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ ในทักษะเหล่านี้ จะประสบความสำเร็จได้ ก็ขึ้นอยู่กับตัวพยาบาลและองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่มีผลต่อการรับรู้เกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ขององค์การ และการรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการของผู้ปฏิบัติงาน โดยสภาพแวดล้อมนั้นสามารถรับรู้ด้วยบรรยากาศองค์การของตัวพยาบาลเอง กับการไม่ประสบความสำเร็จในผลของงาน ทำให้เกิดความรู้สึกว่าเหนื่อยได้ยาก และถ้าพยาบาลประจำการมีความตั้งใจจริงและฝึกฝนตนเอง หรือเรียกว่ามีความทนทานก็จะทำให้ความสามารถในการปฏิบัติงานเป็นไปตามขั้นตอน ตามหลักการของปรัชญาวัตถุประสงค์ขององค์การ ร่วมกับผู้บริหารพยาบาล เพื่อกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ จึงควรจะได้มีการศึกษาภาวะจิตสังคมของพยาบาลประจำการด้วยว่ามีผลกระทบต่อความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างไร ซึ่งเริ่มได้จากการรับรู้บรรยากาศองค์การแบบไหน มีความรู้สึกว่าจะเกิดขึ้นกับพยาบาลหรือไม่ และพยาบาลใช้วิธีเผชิญปัญหาจากบรรยากาศองค์การตามการรับรู้ และมีความรู้สึกว่าจะดำเนินการใช้ความทนทานที่สัมพันธ์กันอย่างไร เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบรรยากาศองค์การ ความรู้สึกว่าจะเหนื่อย ความทนทาน กับความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การ ความรู้สึกว่าจะเหนื่อย ความทนทาน กับความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

3. เพื่อศึกษาตัวแปรพยากรณ์ที่ร่วมกันทำนายความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ

สมมติฐานของการวิจัย

1. บรรยากาศองค์การ ความรู้สึกว่าจะเหนื่อย ความทนทาน มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ

2. บรรยากาศองค์การ ความรู้สึกว่าจะเหนื่อย ความทนทาน สามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นพยาบาลประจำการและหัวหน้าหอผู้ป่วยที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัย 5 แห่ง โดยสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้พยาบาลประจำการเป็นตัวอย่างประชากร 324 คน และหัวหน้าหอผู้ป่วย 218 คน สุ่มตามตัวอย่างประชากรของพยาบาลประจำการ เพื่อประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวัด 2 ฉบับ ฉบับแรกสำหรับหัวหน้าหอผู้ป่วย เป็นแบบวัดความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ ฉบับที่สองสำหรับพยาบาลประจำการประกอบด้วย 3 ชุด คือ ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และแบบวัดบรรยากาศองค์การ ชุดที่ 2 เป็นแบบวัดความรู้สึกว่าจะเหนื่อย ชุดที่ 3 เป็นแบบวัดความทนทาน เครื่องมือวิจัยทั้งสองฉบับได้ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 11 ท่าน และตรวจ

สอบความเที่ยงด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงความทนทาน เท่ากับ 0.99, 0.81, 0.90 และ 0.81 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย ผู้วิจัยรวบรวมเองด้วยการนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้ง 2 ฉบับ ไปแจกตัวอย่างประชากรเอง ตามกรอบตัวอย่างประชากรที่คำนวณได้ของแต่ละโรงพยาบาล และของแต่ละหอผู้ป่วย พร้อมทั้งไปปรับเครื่องมือวิจัยทั้งสองชุดเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS-X (Statistical Package For the Social Science) ดังนี้

1. หาค่าความถี่ และร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคล และค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรเกณฑ์และตัวแปรพยากรณ์

2. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกณฑ์กับตัวแปรพยากรณ์ และตัวพยากรณ์กับตัวพยากรณ์ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient (ประคอง กรรณสูตร, 2528)

3. หากกลุ่มตัวพยากรณ์ที่สามารถพยากรณ์ความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณทั้งวิธีบังคับให้เข้าทุกตัว และวิธีเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นตอน (Enter and Stepwise Multiple Regression Analysis)

4. สร้างสมการพยากรณ์ความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยปรากฏว่า ความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการอยู่ในระดับสูง

และเมื่อพิจารณาเป็นรายทักษะพบว่าอยู่ในระดับสูงทุกทักษะ ยกเว้นทักษะการสอนผู้ป่วย ญาติ และการให้ความร่วมมือ

2. พยาบาลประจำการที่เป็นตัวอย่างประชากร มีแนวโน้มการรับรู้บรรยากาศองค์การเป็นแบบผสมเป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.3 อันดับรองมีแนวโน้มเป็นบรรยากาศแบบปิดและแบบเปิด คิดเป็นร้อยละ 22.8 และ 18.5 ตามลำดับ และในบรรยากาศองค์การ 8 มิติ พยาบาลประจำการมีค่าเฉลี่ยของมิติบรรยากาศองค์การอยู่ในระดับกลางทุกมิติ ยกเว้น บรรยากาศองค์การมิติขาดความสามัคคีอยู่ในระดับต่ำ พยาบาลประจำการมีความรู้สึกว่าเหนือ ทั้งความว่าเหนือจากวิชาชีพและความว่าเหนือส่วนบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง และพยาบาลประจำการมีความทนทานอยู่ในระดับสูง แต่เมื่อพิจารณาความทนทานเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับสูงทุกด้าน ยกเว้นความท้าทายอยู่ในระดับปานกลาง

3. เมื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรพยากรณ์กับความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการได้ข้อค้นพบสนับสนุนสมมติฐานบางส่วนดังนี้

3.1 บรรยากาศองค์การ มิติมิตรสัมพันธ์ มิติเป็นแบบอย่าง มิติกรุณาปราณี และความสามารถควบคุมตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับต่ำกับความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, .01, .001 และ .05 ตามลำดับ ($r = .1042, .1341, .1931$ และ $.0932$ ตามลำดับ) ส่วนตัวแปรบรรยากาศองค์การมิติขาดความสามัคคี มิติอุปสรรค มิติขวัญ มิติห่างเหิน มิติมุ่งผลงาน ความว่าเหนือจากวิชาชีพ ความว่าเหนือส่วนบุคคล ความมุ่งมั่น และความท้าทายไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ

3.2 ตัวแปรพยากรณ์ที่สามารถพยากรณ์ความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 มีเพียงตัวแปรเดียวคือ บรรยากาศองค์การมิติกฤตปราณี (Consideration) ($R = .1931$) สามารถอธิบายความผันแปร ความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการได้ร้อยละ 3.37 ($R^2 = .0373$) โดยมีน้ำหนักและทิศทางของการทำนายทางบวก ($Beta = .1931$) ซึ่งเขียนเป็นสมการพยากรณ์ ความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้คือ

$$Z = .1931 \text{ Con}$$

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยปรากฏว่า ความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการอยู่ในระดับสูง จะเห็นได้ว่า โดยทั่วไปพยาบาลประจำการมีความสามารถในการปฏิบัติงานค่อนข้างเป็นที่พอใจของหัวหน้าหอผู้ป่วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวรรณวิไล จันทราภา และคณะ (2523) ที่ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของพยาบาลในประเทศไทย และชี้ให้เห็นว่าพยาบาลประจำการปฏิบัติงานโดยมุ่งให้งานการบริหารพยาบาลประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายของหน่วยงาน จากการประชุมนิเทศและการหมุนเวียนตามหน่วยต่างๆ เมื่อเข้าสู่ระบบงานใหม่ มีการประชุมวิชาการบ่อยครั้งและสนับสนุนให้มีการศึกษาในระดับสูง โรงพยาบาลเป็นแหล่งฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาในสาขาต่างๆ จึงกระตุ้นให้พยาบาลมีการปรับตัวสภาพแวดล้อมและวัสดุอุปกรณ์มีพร้อม ผู้ร่วมปฏิบัติงานที่พอเพียง ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจและสายการบังคับบัญชา นโยบาย ปรัชญาเด่นชัด

2. ผลสรุปการวิจัยในรายทักษะ พบว่าทุกทักษะอยู่ในระดับสูง ยกเว้นทักษะการสอนผู้ป่วย

ญาติ และการให้ความร่วมมือ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับของแมคคอสกี และแมคเคน (McClosky and McCain, 1988) ซึ่งศึกษาเรื่องจุดด้อย และจุดเด่น ของผลการปฏิบัติงานของพยาบาลจากทั้งหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาล และได้ข้อมูลตรงกัน โดยพบว่าพยาบาลปฏิบัติงานดีทุกด้าน ยกเว้นการสอนและการให้ความร่วมมือที่ต้องปรับปรุง จากลักษณะงานและสภาพการณ์ของโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยที่มีผู้ป่วยจำนวนมากทำให้พยาบาลต้องดูแลผู้ป่วยหนักที่ต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา มากกว่าดูแลผู้ป่วยที่ช่วยเหลือตัวเองได้บ้าง (ปราณีต สวัสดิรักษา, 2522) พร้อมกับพยาบาลเองก็ไปทำหน้าที่อื่นๆ ที่ไม่ใช่งานพยาบาล และยังต้องอำนวยความสะดวกแก่แพทย์และนักศึกษาแพทย์ด้วย ดังนั้นลักษณะและสภาพการณ์เหล่านี้จึงมีผลต่อความสามารถในการปฏิบัติงานทักษะทั้ง 6 ด้าน โดยเฉพาะทักษะการสอนผู้ป่วย ญาติ และการให้ความร่วมมือ โดยมีข้อคิดเห็นที่สนับสนุนของ อลิซาเบธ เฮซ วินสโลว์ (Elizabeth H. Winslow, 1976. อ้างถึงใน จงกล พุทธรักษา, 2527) ว่า สาเหตุที่ทำให้การสอนของพยาบาลไม่มีประสิทธิภาพคือ พยาบาลมีเวลาจำกัด ขาดความรู้ในเรื่องที่จะสอน ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างผู้ร่วมวิชาชีพ ขาดความเชื่อมั่นในการให้คำแนะนำ ขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ และขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงพยาบาล

3. ความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ พบว่า มีตัวแปรที่สามารถเข้าสมการพยากรณ์ได้เพียงตัวแปรเดียวคือ บรรยากาศองค์การมิติกฤตปราณี (Con) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยสามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 3.73 ($R^2 = .0373$) ซึ่งอธิบายได้ด้วยระบบต่างๆ ที่ส่งผลต่อความสามารถในการปฏิบัติงาน คือ ความต้องการของมนุษย์

ระบบรางวัล และประเด็นขององค์การ ซึ่งมีบรรยากาศองค์การเป็นหนึ่งในสาม จากเป้าหมาย และโครงสร้างของประเด็นองค์การ จากหลักทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ อธิบายได้ด้วยหลักทฤษฎีของความสามารถในการปฏิบัติงานส่วนบุคคล คือ ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ ความสามารถ ความถนัด การฝึกหัดเหมาะสมกับงาน คุณด้วยแรงจูงใจ คุณด้วยการสนับสนุนจากองค์กร ตามสมการ ดังนี้ ผลการปฏิบัติงาน = คุณลักษณะเฉพาะ X ความพยายามในการทำงาน X การสนับสนุนจากองค์การ (Schennerhorn, Hintand and Csborn, 1988) จากสมการอธิบายได้ว่า หัวหน้าหอผู้ป่วยจะเป็นผู้ส่งเสริมพยาบาลประจำการในเรื่องของความพยายามในการทำงาน และให้การสนับสนุนทุกวิถีทาง ทั้งนี้เพราะเป็นผู้บังคับบัญชาที่ใกล้ชิดที่สุด ในการให้คำแนะนำ ชี้แนะ ขอบกพร่อง ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการนิเทศงานของทั้งหัวหน้าหอผู้ป่วย และผู้ตรวจการจะต้องกระทำด้วยความตั้งใจจริงที่มีคุณธรรมเป็นหลักเบื้องต้น ซึ่งก็คือความเมตตา กรุณาที่เป็น 2 ใน 4 ของพรหมวิหาร ตามหลักพุทธ

ศาสนาที่ได้กล่าวไว้สำหรับนักปกครองและบุคคลทั่วไป ด้วยลักษณะของเรามีเมตตา กรุณาดังกล่าว ในการนิเทศงานของทั้งหัวหน้าหอผู้ป่วยและผู้ตรวจการ ส่งผลต่อการรับรู้ปฏิสัมพันธ์การนิเทศงานจากหัวหน้าหอผู้ป่วยและผู้ตรวจการเป็นการรับรู้บรรยากาศองค์การมีดี กรุณาปราณี ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมและอนุรักษ์ไว้ให้เพิ่มขึ้นของวิชาชีพการพยาบาล

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารควรทำตนเป็นผู้มีเมตตา กรุณา หรือเรียกว่าใช้หลักธรรม พรหมวิหาร 4 เพิ่มขึ้น ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ
2. ผู้บริหารควรพิจารณาหาแนวทางในการเพิ่มระดับทักษะการสอนผู้ป่วย ญาติ และการให้ความร่วมมือ ให้อยู่ในระดับสูงขึ้น โดยการกำหนดนโยบายให้เด่นชัด จัดการสัมมนาทดลองปฏิบัติจริงและสร้างมาตรฐานในด้านการสอนผู้ป่วย ญาติ และการให้ความร่วมมือ และจัดตั้งคณะกรรมการที่ให้คำปรึกษาในด้านการสอนผู้ป่วย ญาติ และการให้ความร่วมมือ

บรรณานุกรม

- จินตนา ญาติบรรทุง. **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับระดับความเหนื่อยหน่ายของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการพยาบาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.**
- จงกล พุทธิรักษา. **การเปรียบเทียบความรู้และการปฏิบัติของผู้ป่วยผ่าตัดเต้านมที่ได้รับการสอนโดยพยาบาลวิชาชีพ และที่เรียนด้วยตนเองโดยใช้หนังสือคู่มือ สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการพยาบาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.**
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : สามเจริญพานิช, 2531.**
- ประคอง กรรณสูตร. **สถิติศาสตร์ประยุกต์สำหรับครู. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2528.**
- ปราณีต สวัสดิรักษา. **การอภิปรายกลุ่มย่อย ในประมวลการประชุมพยาบาลแห่งชาติ ครั้งที่ 6. 2-7 พฤศจิกายน 2522. มาลี สนธิ เกษตสิน บรรณาธิการ. (ม.ป.ป.).**
- อำพัน ไชยทองศรี. **ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับความพึงพอใจในงานของพยาบาล โรงพยาบาลชุมชนจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย สาขาการพยาบาลสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล, 2530.**
- Copel, Linda Carman. Loneliness. *Journal of Psychosocial Nursing* 26 (January, 1988) : 14-19.
- Fink, Stephen, L., Jenks R., Stephen and Willits, Robin D. **Designing and Managing Organization.** Illinois : Irwin, 1983.
- Halpin, Andrew W. **Theory and Research in Administration.** New York : Macmillan, 1966.
- Hillestad, E. Ann. Is it lonely at the top? *Nursing Administration Quarteries.* 8(Spring 1984) : 1-13.
- Kreitner, Robert, and Kinicki Angdo. **Organizational behavior.** Boston : Irwin, 1989.
- McClosky, Joanne Cami, and McCain, Bruce Nurse Performance : Strengths and Weakness. *Nursing Research.* 37 (September-October 1988) : 308-313.
- McCranie, Edward. W., Lambert Vickie A., and Lambert Clinton E., Work. Stress, Hardiness, and Burnout Among Hospital Staff Nurses. *Nursing Research.* 36(November-December, 1987) : 374-377.
- Schermeshorn, John R., Hunt, James G., and Osborn, Richard N., **Managing Organization Behavior.** Singapore : John Wiley and Sons, 1988.
- Topg, Margaret. Personality, Hardiness, Occupational Stress, and Burnout in Critical Care Nurses. *Research in Nursing & Health.* 12 (1989) : 179-186.